

Fangst og bruk av leppefisk – innenfor bærekraftige rammer?

Bruk av leppefisk regnes som den eneste metoden for bekjempelse av lakselus som ikke har negative konsekvenser for miljøet. Bruken har økt kraftig de siste årene – i takt med problemene med lakselus. At lakselus enkelte steder har utviklet resistens mot flere av de kjemiske midlene mot lus, har ført til ytterligere fokus på leppefisk. I dag har vi ikke nok kunnskap til å fastslå om det nåværende fisket etter leppefisk er bærekraftig.

AV STEIN MORTENSEN OG ANNE BERIT SKIFTESVIK

Leppefiskene er tallrike mange steder og viktige arter i faunaen på grunt vann langs kysten. Vi har ikke full oversikt over de ulike artenes biologi og utbredelse. Dagens fangst og bruk av leppefisk reiser derfor flere viktige spørsmål som må besvares før vi kan være sikre på at fangst og bruk er innenfor bærekraftige rammer.

FANGSTUTTAK

Fisket etter leppefisk foregår med ruser og spesiallagede teiner. Fangstene er blandet, og består av berggylt, grønngylt, gressgylt, bergnebb og rødnebb/blåstål. Disse artene har noe ulike utbredelsesområder og preferanser for bunnforhold, så fangstene varierer en del fra sted til sted. Bruk av åleruser er forbudt. Likevel er det gitt dispensasjon for slik bruk i fisket etter leppefisk i 2011. Havforskningsinstituttet arbeider med å kartlegge omfanget av bifangst i dette fisket, og er i dialog med Fiskeridirektoratet for å vurdere fiskemetodene.

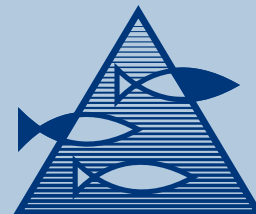
Leppefiskene er varmekjære og aktive på grunt vann om sommeren, og er relativt lette å fange i denne perioden. Uttaket i 2010 var på minst 10 millioner fisk. For å bli definert som bærekraftig må ikke fisket ha varige, negative effekter på bestandene. Det betyr at nok fisk må få gyte i fred til at rekrutteringen inn til bestandene er tilfredsstillende.

Fisket etter leppefisk starter til ulike tider, 30. mai på Sørlandkysten til og med Vest-Agder, 20. juni fra Rogaland til og med Sogn og Fjordane, og 4. juli fra Møre og Romsdal og til og med Nordland. Vi har imidlertid ikke en fullstendig oversikt over de ulike artenes gyteperioder langs kysten, og arbeider derfor med å innhente data som kan gi oss mer korrekt informasjon.

BESTANDER MED LOKALE TILPASNINGER

Leppefiskene er tett knyttet til områder med bunnforhold og vegetasjon som gir skjul. Merkeforsøk på de fem vanligste leppefiskartene og populasjonsgenetiske studier av grønngylt og bergnebb tyder på at fiskene er ganske stedbundne, og at de ikke forflytter seg over store områder. Derfor tror vi at leppefiskene kan finnes i tallrike, lokale bestander langs kysten. Siden oppdrett av laks og ørret stort sett foregår fra Rogaland og nordover, fraktes det store mengder leppefisk fra Oslofjord-området og Sørlandskysten nordover. Når denne fisken stikker av fra merdene eller slippes ut i forbindelse med utslakting, kan det føre til en sammenblanding av fisk med svært ulike opphav. Flyttingen av fisk vil kanskje føre til permanente endringer i bestandsstrukturen hos leppefisk. Vi vet i dag ikke hvilke konsekvenser dette har for lokale bestander med hensyn til genetisk tilpasning og sykdom.

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
INSTITUTE OF MARINE RESEARCH

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET

Nordnesgaten 50
Postboks 1870 Nordnes
NO-5817 Bergen
Tlf.: 55 23 85 00
Faks: 55 23 85 31

www.imr.no

AVDELING TROMSØ

Sykehusveien 23
Postboks 6404
NO-9294 Tromsø
Tlf.: 55 23 85 00

FORSKNINGSSTASJONEN FLØDEVIGEN

Nye Flødevigveien 20
NO-4817 His
Tlf.: 55 23 85 00

FORSKNINGSSTASJONEN AUSTEVOLL

NO-5392 Storebø
Tlf.: 55 23 85 00

FORSKNINGSSTASJONEN MATRE

NO-5984 Matredal
Tlf.: 55 23 85 00

FISKERIFAGLIG SENTER FOR UTVIKLINGSSAMARBEID

Tlf.: 55 23 86 90
Faks: 55 23 85 31

AVDELING FOR SAMFUNNSKONTAKT OG KOMMUNIKASJON

Tlf.: 55 23 85 38
Faks: 55 23 85 55
E-post: informasjonen@imr.no

KONTAKTPERSONER

Anne Berit Skiftesvik
Faggruppe: Økosystemprosesser
Tlf.: 911 87 639/918 66 526
E-post: anne.berit.skiftesvik@imr.no

Stein Mortensen
Faggruppe: Helse
Tlf.: 55 23 63 69
E-post: stein.mortensen@imr.no

Sigurd Heiberg Espeland
Faggruppe: Bunnhabitater og skaldyll
Tlf.: 37 05 90 12
E-post: sigurd.heiberg.espeland@imr.no

►► Fangst og bruk av leppefisk – innenfor bærekraftige rammer?

OPPDRETT AV BERGGYLTT

Berggyllten er den leppefiskarten som er mest etterspurt. Den er en effektiv lusespiser, samtidig som den er robust nok til å kunne holdes sammen med stor laks. Det er imidlertid vanskelig å få tak i nok små berggyllt til å dekke etterspørselen, og flere bedrifter har derfor satt i gang berggylltoppdrett. Ved Forskningsstasjonen Austevoll har vi arbeidet med arten siden 1997, og vi har gjennom årene opparbeidet mye erfaring med dette. I forsøk ble det vist at oppdrettede berggyllter tar lus av laksen. I 2007 klarte vi å produsere utsetningsklare berggyllter i løpet av ett år, disse ble satt ut i et kommersielt anlegg. Vi samarbeider i dag med de bedriftene som er i gang med å produsere berggyllt både med hensyn til produksjon og med å beskrive sykdomsproblemer hos oppdrettet berggylltyngel.

HELSE OG SMITTESPREDNING

Av de mer enn 10 millionene leppefisk som hvert år benyttes som rensefisk, er det forsvinnende få som overlever en produksjonssesong i merdene. Bruken av leppefisk er derfor et forbruk – og i en størrelsesorden som ikke er etisk forsvarlig. Vi vet ikke nok om hva som er grunnen til tapene av leppefisk. Noen rømmer ut av merdene gjennom små hull, noen blir spist av laks eller ørret og andre igjen blir syke og dør. Havforskningsinstituttet samarbeider nå med oppdrettsbedrifter og med Veterinærinstituttet for å finne ut mer om hva som skjer med den leppefisken som dør på grunn av sykdom.

